

TRISZTÁN

A Szegedi Nemzeti Színház előadásáról

Énekkari gondok

Négyezer óra

Orvostanhallgatók társadalmi munkán

A Szegedi Nemzeti Színház 1966/67. évi műsorterve nagyon sok érdekes bemutatót ígér. Kérdés azonban, hogy ezekből hány fog megvalósulni?

Illés Endre és Vas István Trisztán című drámája már megérte a megvalósulást.

Miért remélhet ez az előadás továbbra is sikert az egyetemisták, és a közönség minden rétege körében?

— Illés és Vas Trisztánja híven követi az ismert monda cselekményét, melyet bizonyára mindenki ismer, ha máshonnan nem, a Jean Cocteau-féle Örök visszatérés című filmből. Mégis egy ponton lényegesen más ez a dráma. Itt Trisztán érzi, és tudja szerelmének bűnös voltát, hisz annak hazudik miatta, azt csapja be, akinek szinte mindent köszönhet: bátyját, Marke királyt. Ez az érzés határtalan szerelmét is gyűlölettel keveri, s ezért menekül el, önként vállalva a száműzetést. Ez a gondolat teszi modernné, és számunkra is rendkívül érdekessé a drámát. Ezért volt érdemes megírni, annyi feldolgozás után magyarul is. A dráma nyelve, formája igen szép. Gyönyörű verssorok hangzanak el a színpadon, zenéje, csillogása van itt minden szónak.

Az előadás meglepően jó. A „Nyár és füst” óta nem láttunk ilyen magas színvonalú, szép produkciót színházunktól. Bozók István, a darab rendezője — nagyon helyesen — igyekezett elvonatkoztatni helytől és időtől, hogy az általános és új gondolatokat domborítsa ki. Színpadrendkívül puritán, (diszkrétrendező: Székely László) mely a gyors változásokat is lehetővé teszi. Az előadásnak sodra van, magával ragad, tempója végig

kitűnő, szereplőit csiszoltabb, visszafogottabb játékra kényszeríti. Ebből fakad, hogy sok igen halk, finom része van az előadásnak, mely premieren élvezhető volt, mivel a közönség most nem zavarta mászkálással, széknycorgatással a produkciót.

De mi lesz a további előadásokon?

A szereplők közül elsősorban Hőgyes Zsuzsa nagyszerű Izolda alakítását kell kiemelnünk. Játéka árnyalt, igen széles skálájú. Izoldája nőies, szerelmé, halála megrendítően szép. Nagyon sok felejthetetlen perccel jutalmazza meg a közönséget. Szép szövegmondása külön is dicséretet érdemel.

De miért csak kétféleképpen derül ki, hogy ilyen tehetséges színész nő van Szegeden?

A másik kellemes meglepetés Szabó Kálmán Trisztánja volt. Már-már kezdünk azt hinni, hogy ez a fiatal színész csak mai figurákban tud jó alakítást nyújtani, de Szabó Kálmán ezzel a Trisztánjával bizonyított. Nagyon nehéz, összetett szerepét az első felvonás elfogódottságától eltekintve, végig nagy lendülettel, izzó drámaisággal formálta meg. Szerelme, gyűlölete, egyaránt hiteles. Teljesen azonosul hőisével, ami egyben annak is bizonyítéka, hogy csak ez az út vezethet jó alakítások felé. Bóky Mária játéka Brangwain szerepében is szép, kimunkált, mostani alakításával is meggyőzően bennünk, hogy nemcsak énekelni tud szépen. Kormos Lajos Marke király szerepéből finom, öreges figurát faragott. Demjén Gyöngyvér Fehérkező Izoldája méltán sorakozik az eddigi felsoroltak mellé. A többi szerep-

lők: Miklós Klára, Görög Mara, Kátay Endre, Ajtay Gábor jól szolgálták az előadást. Kiemelném még Kiss Gábor szép szövegmondását a vadász szerepében.

Szépséghibája az előadásnak az epizód szereplők rossz kiejtése, pongyola beszédmódja. Kár ezzel rontani az összképet. A jelmezek — Gyarmathy Ágnes tervei — színben, és néha formában sem a legmegfelelőbbek. A kísérőzene Aldobolyi-Nagy György munkája, jó hangulati keretet ad a jeleneteknek.

Ezért a Trisztán előadásért már érdemes elmenni a színházba, érdemes jegyet váltani, időt szakítani rá. S ha az évad első bemutatóját legalább ilyen színvonalú premierek követik, akkor bizhatunk abban mi is, a színházias is, hogy egyszer majd csak egymásra találunk.

Végh László

Idén februárban vette át tudományegyetemünk énekkarának vezetését Veszeli Gabriella karnagy. Az elmúlt hónapokban jelentősebb szereplésre nem került sor, mert az állandó tagok száma nem haladta meg a 18-23 főt.

Munkájuk így öncélúnak tűnt, s kisebb kórusművek, kánonok, népdalok betanulására korlátozódott. Lényeges változást az idei tanévkezdéstől, az új első évfolyamoktól is hiába vártak.

A kar KISZ-vezetőség és a tanulmányi felelősök támogatásával sikerült a létszámot bővíteni, s így jelenleg 34-38 fő között ingadozik. Ennek ellenére, hogy nyilvános szereplésre továbbra sem számíthatnak, a próbák megkezdődtek, reménykednek abban, hogy majd csak akad hozzájuk hasonló, énekelni szerető egyetemi hallgató.

„Akkor holnap reggel az Apáthy előtt”... így búcsúztak egymástól, akik jelentek a sándorfalvai Új Élet Tsz által kért társadalmi munkára. És valóban, valószínűleg 7 órakor már együtt volt a kis csapat. Egy kicsit álmosak voltak, de a jókedv sem hiányzott.

A harmadéves orvostanhallgatók közül azok a KISZ-tagok gyülekeztek itt, akik már teljesítették az ISZM-ben vállalt 18 órás társadalmi munkát. Tizenhét vasárnapi (társadalmi) munkával elsőnek kezdték meg a „Négyezer óra Vietnámban” felajánlás teljesítését.

A kollégium előtt gépkocsira ültek, és így jutottak ki a Tsz szőlőskertjébe. Ott a Tsz-elnök ismertette az elvégzendő munkát, és megkezdődött a szüret. A Tsz

tagjaival együtt dolgoztak, beszélgettek, tréfálkoztak, mint ahogy az már szüreten lenni szokott. Az asszonyok közül néhányan a két levágott bárányt készítették bográcsban, s mire az ebédidő elérkezett, már izletes csipős birkapörkölt várta a jó munkát végzett lányokat, fiatalokat. Ebéd után rövid pihenőt tartottak, majd újra munkába álltak, és dolgoztak délután 4 óráig.

A Tsz tagság nagyon meg volt elégedve munkájukkal, amit az is bizonyít, hogy mindenkinek annyi szót ajándékoztak, amennyit csak elbírt hozni. Akik részt vettek ezen a munkán, nemcsak a vállalt munkának egy jelentős részét teljesítették, hanem egy szép élménnyel is gazdagabbak lettek.

T. J.

Dr. D. J. orvos

Tábla a vámház falán

Téma a lakás

Az autó megáll a rakparton, az úszóház előtt. Nem C-s a rendszáma. A sofőr kiszáll, leballag a lépcsőn s meghúzza a csónakhoz. Az egyikleg sony. Lehúzza a ráfeszített ponyvát, kimeri a vizet belőle, aztán beállítja a motort is. Akkor visszaballag a kocsijához, mert nem ő a csónak gazdája. Azt tíz perc múlva hozza. A gazda leballag a lépcsőn, levettözi a fenntartott kabinban, beül a fenntartott motorcsónakba és kifut a vízre. Kell egy kis levegő, kell egy kis víz, kell egy kis verőfény. Kell ez a félórás kikapcsolódás. A sofőr addig vár a kocsiban.

Nem tudom, miért villan föl újra, meg újra ez a kép bennem, ez a nyári emlék. Az illetőt nem ismerem, az autót sem tudom, hová tartozott. Marad tehát maga az epizód. Különös epizód, kivételes epizód? Nem mondhatnám. De nem is arról, az esetről akarok írni. Hiszen lassan tel lez már. A nyári történeteket a takarékos-módszeres tollforgatók emlékeztető skiccek formájában szépen elraktározzák. Majd jövőre, júniusban, Most a fűtés a téma, a tüzelő a téma. Vagy épp a lakás, a négy fal, amelyek oltalmába elhúzódnak a hideg, az eső, a hó elől az emberek.

A lakás... Mikor nem téma a lakás? X. városban 5 ezer jogos lakásigénylést tartanak nyilván. Évente sok lakás épül ugyan, ez a szám azonban egyáltalán nem csökken. A város e célra létesített hivatala előtt nap mint nap fanatikus és meggyőzőhetetlenül makacs igénylők várják sorban, hogy hátha... hogy esetleg mégis... X. városban ha valaki, akinek erre ideje van, statisztikát készítené az egy évben megvásárolt illetékbélyegeket felhasználásáról, számszerűen is megállapíthatná a tényt: a legtöbb illetékbélyeg a lakásügyben beadott kérvények emésztik föl.

Természetesen gondosan szervezett és precíz munkáló apparátus foglalkozik a kérelmek elbírálásával. Minden kérelem sorszámot kap és helvett az általános besorolásban, természetesen annak leszövegzésével, hogy e besorolással nem jár feltétlenül együtt a kérelem meghatározott időn belüli teljesítése.

A sok-sók kérelem közül mértéktelenség, helyszíni szemlék és környezetanalízis eredményeként választják ki évről évre azokat, akik kapnak az épülő lakásokból.

A főtéma — e kiegészítő motívumok után — egy öreg vámház, egy fiatal orvos és családja s egy dosszié, amely hónapról hónapra vastagodik, terebélyesedik ugyan, de hiába. Mert egy dosszié még szükséges a lakásnak is, ugyan lenne a négy tagú család számára. Marad tehát az öreg vámház.

X. város e már régen használaton kívül helyezett és lebontásra ítélt vámháza, mely a közvetlenül szomszédos kisközség felől érkező forgalmat volt hivatott valaha ellenőrizni és megválogatni, ott állt a hűs lépésnyire a villamos-végállomástól, a labdarúgó-stadion sarkánál. Ott áll jelenleg is, a „papírfalma”, vagyis a lebontási határozat ellenére. Mióta mint vámházat kiszuperálták, igen változatos karriert futott be. Volt sportcsarnok, volt bűtörő, volt afféle kiskocsmá, volt üres, csak egerek és patkányok által használt épület is. Jelenleg pedig lakás. Két helyiségből álló, összesen huszonöt-huszonnyolc négyzetméter alapterületű főbérleti lakás. Egy orvos lakása, egy négytagú család lakása. Az orvost, aki X. város kórházának gyermekosztályán dolgozik, nevezük különben D. J.-nek. Az orvos gyermekszakorvosi vizsgájára készül. Még két éve van hátra.

Együtt szállunk le a villamosról. Beszélgetünk. Hűs lépés a kerítésig. Ez az épület. Meredek, nyaktörő lépcső. Itt járnak a gyerekek is. A nagyobbik ötéves, a kisebb még csak három.

Beléptünk az aiton. Pár lépésnyi az előtér. Aztán a két szoba. Az épület a gátoldalba épült. Kétszintes voltaképp, de az alsó szint még lomtárnak, fűtőkamrának is nehezen használható. Áll benne a víz. Különösen esős hónapokban — vagyis ősz kezdetétől tavasz végéig. Ez a víz azonban sem ivásra, sem mosásra, sem mosásra, sem főzésre nem használható. Ivóvíz és „melék helyiség” 200—250 méterre van innen. Ivóvíz és a vízletelek, vagy a sportpálya. Télen is pontosan 200—250 méter, semmivel sem kevesebb.

Dr. D. J. felesége teljesen munkaképtelen. Egy önhibáján kívül bekövetkezett baleset folytán, ami 1963-ban történt, az egyik orvosegyetemi laboratóriumban. Kideríthetetlen körülmények folytán egy fluorénsavas üvegnek, amikor felemelte, levált az alja. A sav kiömlött, ő pedig elcsúszott a kőpadlóra ömlött folyadékon. És a tömény savtól súlyos égési sérüléseket szenvedett, szinte az egész testén. Hetekig volt életveszélyben, míg valamennyire felépült. Azonban hogy a sav marása követke-

tében előállt szövetszervezési folyamatot csökkenteni, ernyeszteni lehessen, hogy ne váljon végérvényesen magatehetetlen nyomorékká, ahhoz naponta kétszeri meleg fürdőre volna szüksége.

Itt a vámházban azonban nincs meleg fürdő. Itt csak talajvíz van. Meg salétrom a falakon.

X. város orvosegyetemének dr. D. J. és felesége évek óta dolgozik. D. J. ezen az egyetemista szerzte orvosi diplomáját is. Már egyetemista korában tagja volt az egyetemi sportegyesület kézilabda-csapatának. Kitűnő tehetséges kapusként tartották számon. Mint volt sportoló jutott hozzá, mindenféle hiába folytatott kilencelés után szívességből a vámházból lett jövendő. Ezt másodmagával, ahogy tudta, rendbehozta, javíttatta, majd albrólakból — ahol lehetett — vált egy a főbérlet által indított s általuk megnyert birtokbérleti per után a helyzetük — beköltöztek a főbérleti lakásba előléptet vámházba.

A vámház tehát: orvosi lakás. Bár a falon nincs ott a névtábla. Dr. D. J. — orvos. Pedig a névtábla háttán nyilván még a közeli romantikus halászcserdához láttól külföldi vendégek közül is megállna egy-kettő. Lehet, hogy csak kiváncsiságból. De az is lehet, hogy orvosi tanácsért, be is kopogtatná a különös orvosi lakás ajtaján.

X. város egyetemi sportegyesületének számos szakosztálya van. Legnépesebb ezek közül természetesen a labdarúgó-szakosztály. Tagjait, különösen a Nemzeti Bajnokság I/b. osztályában szereplő első csapat játékosait jól ismerik és megbecsülik a városban. Sok jele van ennek a megbecsülésnek. Egyik jele például az is, hogy néhányan közülük úgy kezdtek szerepsüket a csapatban, mint újoncsult lakástulajdonosok. Ez pedig azt mutatja, hogy bár nálunk amatőr sport a labdarúgás is, futballozni mégis érdemesebb, mint mondjuk — kézilabdázni.

Ennyit a közösről és az öreg vámházról. És most befejezésül a harmadik főszereplőről, az egyre vastagodó dossziéről is pár sort. Fentiekből egyenesen levezetjük a dosszié nyilván a dr. D. J. enes felesége által benyújtott lakáskérelmeket és az azokra kapott válaszokat tartalmazza. Elrendezve, kronológikusan sorrendben. Reménykelt és családások, megindított kérdés és semmitmondó iktatószámok. Levél a Ludas Matyi szerkesztőségnek, levél a Magyar Rádió és Televízió szerkesztőségének, levél a Dél-Magyarország szerkesztőségének. Válaszok — „panaszát továbbítottuk...” kezdetű. S a „továbbiott panaszra” a válasz: „kérelmét indokoltnak és jogosnak tartjuk, azonban lakásügyi problémájának megoldása pillanatnyilag nem áll módunkban...” Pillanatnyilag? Az első lakáskérelmünk dátuma: 1958. Besorolási száma: 261. A második kérelem dátuma: 1959. Besorolási száma: 1519. A harmadik kérelem dátuma: 1960. Besorolási száma: 673. A negyedik kérelem dátuma: 1960. Besorolási száma: 673/2. Az ötödik kérelem dátuma: 1960. Besorolási száma: 1321. A hatodik kérelem dátuma: 1964. Besorolási száma: 1344.

S a precíz lelkismeretes, vagy lelkiismeretes precíz ügyintézésre mi sem jellemzőbb, mint az a tény, hogy a városi tanács igazgatási osztályától a lakáshivatalhoz áttett levélre 1964. augusztus 3-án, megelőzően igazgatási osztálynak az „áttevéről” küldött értesítést. Már kiment a válasz — 20 forintos büntetés formájában. Az igazgatási osztályhoz küldött panaszlevélén ugyanis nem volt illetékbélyeg.

Ennyi besorolási szám és ennyi precizitás láttán nyilvánvalóvá válik a legskeptikusabb kíváncsi előtt is, hogy az ügyintézés és annak apparátusával van itt baj. Az a lehető legteljesebb mértékben tökéletes. Nyilván akkor a kérelmezőkkel. Azok nem csinálják megfelelően azt, amit csinálniuk kellene. S ezen érdemes gondolkodni.

Egyéni ügy, sportegyesületi ügy, egyetemi ügy, városi ügy, közügy?

Az is lehet, persze, hogy valami csalás van a dologban. Dr. D. J.-nek például egyáltalán nincs autója. Orvos, és — nincs autója. Még nem járt a dalmát tengerparton, és nem volt a nyáron Abbáziában. Alighanem tizenkét rend ruhája sincs és háromféle felöltője. Mindezek után joggal merülhet föl a kérdés: orvos-e D. J. egyáltalán?

S ha az ember az „orvosról mint olyanról” kialakult közvélemény alapján ítéli meg dr. D. J. és több ezer fiatal orvos-kollégája társadalmi presztízst, akkor... No és, mi van akkor?

PAPP LAJOS

Anyegin farmerban

Szigorlatra való készülés közben szemem és agyam belefáradt az „Empiriokritizmus” tanulmányozásába. Este van. Egész lényem valami üdítő, könnyed olvasmányra vágyik. De ha valami modernet veszek elő olvasni, legyen az vers vagy próza, olykor nehezebb megérteni, mint a machizmus lényegét. Még a dialektika sem mindig használ.

Matatok a könyvespolcra, s egy vázsonkötésű könyv akad a kezembe, Puskin válogatott versei. Anyeginnél nyílik ki szinte magától. Szemem éhesen nyargal a szépen csengő, ismerős sorokon. Ahogy tovább olvasom, képzeletem furcsa játéka kezd. Önállósítja magát szubjektumtól, s Jevgenyijből egyszerűen Eugen lesz. A színhely is megváltozik. Oroszországból áttevődik Franciaországba. A kor XIX. század helyett XX. század.

Jevgenyij-Eugen gyorsan modernizálódik: frakk helyett garbót és vászonnadrágot ölt magára. És Citroënen száguld Jeanne-Tatjánához.

A játék kezd érdekelni, ugyan mi sül ki ebből? Milyen érdekes: hősiem viselkedése, szavai az új diszletekben sem válnak idegenné. Valahonnan ismerős ez az életérzés: ismerem, magány, közhely — kilátástalanság. Hiszen ez pont olyan, mint egy egzisztenciális realitáshős.

Egek, modernizálom Jevgenyit! De nézzük tovább. Valóban, Jevgenyij-Eugen úgy szenved, mint egy modern nyugati reményhős. A lényeg az egyszerűen van: az a társadalmi törvény, hogy a dialektika törvényei szerint meghatározott távolságban tart-

ja. De ő egyébként sem gondolkozik azon, hogyan lenne jobb, mit kellene tennie annak érdekében, hogy megelássa magát és életét értelmét. Nem, ő csak szenved. Az is lehet, hogy könnyebb és kényelmesebb szenvedni, mint dolgozni. Igaz, a körülmények sem készítik semmi hasznos tevékenységre. Mindene megvan, kastély, szép nők; s mindenekfelett a felfokozott „En” minden kínja. Szépművészi akará a földalombon von keresztül vándorol, delege alakját a magány, a feleslegesség érzése töri meg.

Kisérletes hasonlóság a modern nyugati életérzés és Anyegin életérzése között.

Miért? — teszem fel a kérdést képzeletemnek. Talán azért — feleli az —, mert az elmúlás nemcsak a természetben ismétli meg önmagát, hanem a társadalomban is? Vagy egyszerűen azért „modern” életérzésű hős közel másfél évszázad után is, mert mindig voltak és lesznek tenni nem tudó, a változatlanba, a kilátástalanságba belejuggó emberek?

Szemem egyre bukdácsol a sorokon, lassan elalszom. Egvedül, magányosan alszom el, s lecsukód szemem utolsó pillantása nem saját kastélyom balkonjára esik, hanem albrőlak szobám mennyezetére ablakra. Tücsökciripelés helett házigazdám hortyogása a zenei aláfestés. Az álomkód fülből von, végre a képzeletitájkának. Az álom és az ébrenlét megsimán az orvosi belémhasít a fűz. Szorongan veszek levegőt — azt istenem, csak meg ne bukjam a szigorlaton.

Erdi Mihály